

titel	Homoseksualiteit en het verstaan van de Bijbel
ondertitel	<i>Drs. Henk de Jong en prof. dr. Jochem Douma in gesprek</i>
auteur	Prof. dr. J. Douma, emeritus-hoogleraar ethiek Theologische Universiteit Kampen (GKv) en drs. H. de Jong, emeritus predikant NGK
achtergrond bron	GKv en NGK Website www.jochemdouma.nl (niet meer online) en toespraak drs. H. de Jong op themadag 'Mensen met gevoelens', 12 februari 2011
jaartal thema	2010/2011

Inleiding of samenvatting inhoud artikel

De verschillende visie van christenen op homoseksualiteit heeft voor een deel te maken met de verschillende manier waarop zij de Bijbel lezen en verstaan en met een verschil in opvatting over het gezag dat concrete Bijbelwoorden in deze tijd hebben. Het gesprek dat in 2010 en 2011 op internet door prof. dr. J. Douma en drs. H. de Jong met elkaar gevoerd werd is daar een voorbeeld van.

Homoseksualiteit en het verstaan van de Bijbel

Drs. Henk de Jong en prof. dr. Jochem Douma in gesprek.

In 2010 reageerde prof. dr. Jochem Douma op zijn website www.jochemdouma.nl (inmiddels niet meer online) op een brochure van drs. Henk de Jong met als titel 'De weg', tien stellingen over de Bijbel. Die reactie werd een gesprek, een discussie tussen Douma en De Jong op de website van eerstgenoemde. Na dat digitale gesprek bundelde De Jong een deel van zijn antwoord aan Douma in de toespraak Bijbel en homoseksualiteit, die hij hield op de themadag 'Mensen met gevoelens' op 12 februari 2011 in Utrecht. Met het oog op de loop van het gesprek plaatsen we die toespraak middenin het vraag-en-antwoord van Douma en De Jong.

Drs. Henk de Jong over het Bijbelgebruik in de ethiek

Kort geleden stuurde drs. Henk de Jong mij de brochure toe die hij geschreven heeft onder de titel *De weg. Tien stellingen over de Bijbel*. Hij wist toen nog niet dat ik aan deze brochure reeds aandacht had gegeven in mijn Situatietekening 4.7 en in de rubriek Achtergrond, punt 5. Ik heb hem de betreffende stukken toegezonden, waarna ik een vriendelijke brief terugkreeg, met o.a. de volgende opmerkingen:

'Ik heb in mijn brochure naar een Bijbelse hermeneutiek gezocht die ik meen gevonden te hebben in de bijbel als weg. Ik wil namelijk van de willekeur af waardoor we de ene keer zeggen: dat is bijbels en de andere keer: dat niet. De hermeneutiek die ik bepleit stelt ons in staat van de geboden in oud en nieuw testament te zeggen: dat was daar en dat was toen. Met uitzondering van wat in de bijbel duidelijk boven de betrekkelijkheid van tijd en plaats wordt uitgetild, zoals in de Tien Geboden gebeurt en evenzeer met uitzondering van wat onze Heiland, Gods Zoon, van het altijd en overal geldende liefdegebod gezegd heeft. Dat wil niet zeggen dat we al die toen-en-daar-geboden kunnen schrappen, maar wel dat ze door het filter van de wijsheid heen moeten, vanwege de verschillen tussen toen en nu. Over deze wijsheid heeft bijvoorbeeld Paulus het als hij zegt dat wij zullen 'beproeven (Gr. dokimazein) wat de wil van God is: het goede, welgevallige en volkomene' (Rom. 12 : 2). Dat kan voorkomen dat wij elkaar dingen gaan opleggen die weliswaar in de bijbel staan maar waarmee wij de plank toch behoorlijk kunnen misslaan. Als voorbeeld kan dan inderdaad de homoseksualiteit dienen'.

De Jong geeft vervolgens een aantal voorbeelden, waaruit blijkt dat in het Nieuwe Testament bepaalde oudtestamentische opvattingen reeds niet meer geldig zijn of ernstig worden ondergraven. Zo schrijft hij onder meer

'dat de slavernij nog door Paulus geaccepteerd is (Ef. 6 : 5v), terwijl dezelfde apostel met zijn brief aan Filemon een bom onder het instituut gelegd heeft (die overigens pas heel laat tot ontploffing gekomen is); dat Paulus de zusters uit de ambten geweerd heeft (I Cor. 14 : 34v), maar tegelijk ons een woord heeft nagelaten ('In Christus is noch man noch vrouw', Gal. 3 : 28), waaruit pas in onze tijd de laatste consequentie getrokken wordt; dat de bijbel een oude en een nieuwe testament kent, waar de statische koran niets tegenover weet te stellen'.

Nu had De Jong gehoopt dat ik op zijn hermeneutiek (d.w.z. de manier waarop de Schrift gelezen en gebruikt moet worden) wat meer zou zijn ingegaan. Nadat hij verteld heeft waarom hij daarvoor mij gevraagd heeft, schrijft hij:

'Geef er eens tegenargumenten tegen. Ik zoek de discussie, en dat heus niet om vrijblijvend van gedachte te wisselen. Ik ben eerlijk van mening dat we met onze gebruikelijke benadering van de bijbel in een impasse terecht dreigen te komen en naar buiten toe de indruk vestigen dat het ons als christenen om bijkomstigheden en achterhaaldheden gaat, zoals het al of niet weghouden van vrouwen uit kerkelijke ambten. Wij zullen inderdaad ons verstand moeten gebruiken. Dus ook als mensen vanwege mijn standpunt over de homoseksualiteit tegen mij zeggen: o, dan mag pedofilie dus ook! Van zulke onzin kom ik echt niet onder de indruk. Nog afgezien van de pijn die men daarmee de christen-homofiel aandoet.

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

Ik ben langzaam maar zeker wat meer dan voorheen in bepaald opzicht de Verlichting gaan waarderen. Het sapere aude (J.D.: 'durf te weten') van Kant vind ik een must, ook voor de bijbel... Het Bijbelgezag vraagt in onze tijd om nuancering. De mondigheid heeft niet het laatste woord, maar ze hoeft van de andere kant ook niet te zwijgen. De zelfbeschikking van de Verlichting neem ik niet over. Je moet altijd in lijn blijven met het dubbelgebod van de liefde. Een liefde die zover behoort te gaan dat we ook oude geboden en verboden met respect behandelen ('eer uw vader en uw moeder') en zoeken naar de blijvende wijsheid erin. Zo mag het geheim dat God in het huwelijk gelegd heeft niet beschadigd worden. Van de homorelatie durf ik niet te zeggen: 'dit geheimenis is groot' (Ef. 5 : 32), ze is een variant van de vriendschap en niet van het huwelijk. En van het vrouwelijke kerkenraadslid mag een vrouwelijke inbreng verwacht worden – al zie ik in een team van enkel vrouwen niets'.

De Jong bekent vervolgens dat hij zich er niet voor schaamt dat hij in fases tot zijn huidige standpunt gekomen is:

'Het is ook nogal wat om je aan je opvoeding te ontworstelen en dan toch tegelijkertijd je ouders en je andere opvoeders recht in de ogen te blijven zien en ze zielsdankbaar te blijven dat ze je bij de belijdenis van Jezus-Christus-Gods-Zoon-Zaligmaker hebben gebracht, 'die met zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft' (Zondag 1 van de H. Cat.).

Durf te weten! Maar ook: durf te geloven!

Aan het verzoek van De Jong om zijn opvatting goed te bekijken, wil ik graag voldoen. Op mijn website heb ik alleen maar aandacht gegeven aan de opvatting van De Jong over homoseksualiteit. Maar zijn opvatting staat in een bepaald kader dat ik niet uitvoerig besproken heb. Het is de moeite waard dat wel te doen. Dat hoeft niet een particuliere correspondentie tussen De Jong en mij te blijven. Ik kreeg de vrijheid van De Jong om er in het publiek aandacht aan te geven. De lezers van deze website kan dus meelesen en mee oordelen.

Deze week zou ik alvast het volgende willen zeggen:

Met het adagium van Kant 'durf te weten' heb ik evenmin moeite als De Jong. Geen van beiden trekken wij daaruit de consequenties die Kant er met zijn beweringen over de mondigheid van de mens aan verbonden heeft. Wij moeten echter evenmin de kop in het zand steken, maar weten wat er te weten valt, ook al kan dat ons in problemen brengen als wij bepaalde Schriftgedeelten lezen. Dat 'weten' moeten we aandurven. Ik heb dat b.v. ervaren toen ik mij intensief met Gen. 1 en de evolutietheorie heb beziggehouden. Ik heb geen moeite Genesis 1 te aanvaarden, maar evenmin om over de ouderdom van de kosmos conclusies te trekken die we niet in de Bijbel vinden. Ook bij andere onderwerpen moest ik kiezen voor het 'durf te weten!' Ik zou b.v. het onderscheid tussen homofilie en homoseksualiteit nooit hebben kunnen aanbrengen als ik alleen maar de Schrift gelezen had en mij niet op de hoogte had gesteld van het verschil tussen een homofiele aanleg en homoseksuele handelingen.

Tegelijk echter plaats ik naast de beroemde woorden van Kant twee andere woorden die voor mijn leven en ook voor dat van De Jong beslissend zijn: credere aude, d.w.z. 'durf te geloven!' Neem het onderwerp waar De Jong en ik ingrijpend over verschillen, n.l. de homoseksualiteit. Wij durven hier beiden te 'weten'. Wát wij erover weten zal niet zoveel verschil uitmaken tussen hem en mij. Maar nu komt de Bijbel ter sprake! Stel eens voor dat wij de moed behoren te tonen, dwars tegen meerderheid van onze samenleving in, op grond van Gods openbaring homoseksualiteit binnen de beleving van vriendschap en huwelijk af te wijzen, zijn wij dan zo moedig? Of capituleren wij hier voor de enorme druk die op ons wordt uitgeoefend?

De volgende week hoop ik te antwoorden op deze vraag, met alle aandacht voor wat De Jong zegt over de (Bijbelse) weg. Dat is volgens hem een doorlopende en geen doodlopende weg, die ons telkens voor veranderingen plaatst. Behoort tot die veranderingen ook onze kijk op homoseksualiteit, zoals De Jong meent?

De 'weg' in de Bijbel

De Jong maakt in zijn spreken over een doorlopende geschiedenis, waarop er veel verandert en veroudert, gebruik van het beeld van de weg. Geen Bijbellezer kan daar bezwaar tegen maken, want het beeld van de 'weg' komt in de Bijbel vaak voor. God kiest Abraham uit, die aan zijn zonen en zijn verdere nakomelingen de

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

weg moet voorhouden die Hij wijst, door rechtvaardig en goed te handelen. Alleen dan zal Hij verwezenlijken wat Hij Abraham heeft toegezegd, Gen. 18,19. We zien hier al hoe belangrijk het is voor het doortrekken van de weg dat de nazaten van Abraham zich houden aan wat God van hen vraagt. De weg en Gods gebod zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Jetro houdt het zijn schoonvader Mozes voor dat hij het volk moet inprenten welke weg zij te volgen hebben, d.w.z. welke inzettingen en wetten van God zij moeten kennen, Ex. 18, 20. Wanneer het gouden kalf wordt opgericht, hoort Mozes van God dat het volk is afgeweken van de weg die Hij hun gewezen had, Ex. 32, 8.

Zo gaat het de hele geschiedenis door. Enerzijds worden het volk en z'n leiders voortdurend op de weg (met Gods geboden) geweest, o.a. Deut. 5, 32v; 19,9; 30,16; 1 Sam. 12,33; 1 Kon. 3,14; Ps. 119,32; 143,8; Hos. 14, 10; Micha 4, 2; Zach. 3, 7. Anderzijds wordt duidelijk hoe vaak men die weg van Gods geboden niet wenst te bewandelen en hoe rampzalig dat is, o.a. Deut. 9,12vv; Recht. 2,17vv. Denk aan al die koningen van Israël die de weg van hun voorganger Jerobeam bewandelden, 1 Kon. 15,34 etc. Zij bekeerden zich niet van hun boze wegen en onderhielden niet Gods geboden en inzettingen. Dat bracht hen tenslotte in ballingschap, 2 Kon. 17,13vv.

Nu geldt die verbinding tussen 'weg' en 'geboden' niet alleen voor het Oude Testament, want in het Nieuwe Testament komen we hetzelfde tegen. Ook dan is sprake van een weg die de gelovigen moeten afleggen, Matt. 7,14. De Farizeeën erkenden dat Jezus onderricht gaf over de weg van God, Matt. 22,14. De aansluiting aan het Oude Testament is heel duidelijk als Jezus geen tittel of jota van de wet laat vallen, Matt. 5,18. Op de vraag van de rijke man, of zijn broers niet door de arme Lazarus gewaarschuwd kunnen worden, zodat ze niet in helse vuur terecht komen, is het antwoord van Abraham: 'zij hebben de wet en de profeten, laten ze naar hen luisteren!', Luc. 16,29.

Er is wel een opmerkelijk verschil tussen Oud en Nieuw. Want nu is Jezus zelf de weg, de waarheid en het leven, Joh. 14,6. Tussen de nieuwe weg en het oude gebod blijft een duidelijk verband. Als wij God liefhebben, bewaren we zijn geboden, 1 Joh. 5,3; 2 Joh. 6. Als iemand zegt dat hij God kent, maar zich niet aan zijn geboden houdt, dan is hij een leugenaar, 1 Joh. 2,4.

Alleen het gebod van de liefde en de Tien Geboden?

Waarom ik uitvoerig op het tekstmateriaal uit het Oude en Nieuwe Testament heb gewezen, moet ik uitleggen. Natuurlijk kent De Jong al deze teksten. Maar terwijl deze teksten zonder enige beperking over de geboden van God spreken, vertelt De Jong ons in zijn brochure en in zijn brief, dat wij nog slechts te maken hebben met het grote gebod van de liefde en met de Tien Geboden. Hij brengt dus een selectie aan in de wet en de geboden. Volgens De Jong is de Bijbel 'de weg waarlangs God zijn volk met gedetailleerde voorschriften geleid heeft tot op het moment dat Hij gezegd heeft: nu kun je de weg naar Huis zelf wel vinden' (De weg, 29). Mijn vraag is waar God dat gezegd heeft. Ik ontken allerminst dat we de weg vaak moeten zoeken. Ik beweer ook niet dat het in de nieuwtestamentische bedeling anders ligt dan in de OT-periode met haar gedetailleerde voorschriften. Terecht wijst De Jong op Rom. 12,2 en op Filipp. 1,9v om aan te geven dat we door inzicht en fijnzinnigheid moeten groeien om te onderscheiden waarop het aankomt. Het wordt ons niet allemaal op een presenteerblaadje met Bijbelteksten aangeboden. We moeten vaak zoeken om te vinden. Maar dan nog blijft mijn vraag waarom we kunnen volstaan met het gebod van de liefde en met de Tien Geboden om de weg altijd te vinden.

De redenering van De Jong dat de Tien Geboden in steen gebeiteld werden (op de twee tafels) en de rest door Mozes slechts in natte kalk op stenen geschreven werden (Deut. 27,2v.8), nadat het volk de Jordaan zou zijn overgestoken, is niet erg overtuigend (De weg, 7vv). De Jong heeft al vaker deze gedachte ontvouwd. Maar ik betwijfel of het verschil tussen de Tien Geboden en de rest samenvalt met het verschil tussen duurzaam en universeel enerzijds (Tien Geboden) en tijdelijk en nationaal ('de inzettingen en verordeningen') anderzijds. Is het zeker dat de Tien Geboden niet eveneens in natte kalk op de stenen aan de overzijde van de Jordaan geschreven werden? De natte kalk zal niet duurzaam geweest zijn, maar met hert verdwijnen van de natte kalk verdwenen de teksten niet! Ze stonden later op de rollen en we vinden ze vandaag nog in onze Bijbel. Over duurzaamheid gesproken!

De Jong kan zijn selectie niet volhouden

Maar laten we toch even aannemen dat De Jong van het unieke gebod van de liefde plus de in stenen gegrifte Tien Geboden genoeg heeft en kan zeggen: dat staat voor ons nog als gebod overeind, maar de rest 'dat was daar en dat was toen'. Ik ontken niet dat zowel de liefde als de Tien Geboden hun bijzondere

plaats hebben. Maar ik vraag De Jong of hij werkelijk meent dat wij op onze christelijke levensweg kunnen volstaan met de liefde, in combinatie met de Tien Geboden.

Er is nl. vanuit z'n eigen brochure al reden om dat te betwijfelen. Om de koe maar meteen bij de horens te vatten: stel eens voor dat we met het Bijbels verbod op homoseksueel verkeer vandaag niet meer te maken hebben. Dat was 'toen' en dat was 'daar', maar niet meer nu en hier. Het homoseksuele verkeer wijst De Jong daarom niet af. Praktiserende homo's komen naar het oordeel van De Jong voor elke taak in 'kerk, staat en maatschappij' in aanmerking (De weg, 34). Hij kan dus in Christus' gemeente ook predikant of ouderling zijn.

Maar nu het merkwaardige! Als De Jong meent zo royaal te kunnen spreken, waar komt dan tegelijk zijn aarzeling vandaan? Hij schrijft o.a.: 'Zo hebben de Bijbelse bepalingen betreffende homoseksualiteit mij er altijd van weerhouden om homoseksualiteit als iets volstrekt normaal te zien, vergelijkbaar met het verschil tussen bruine en blauwe ogen of tussen links- en rechtshandigheid. Het gaat verder en wel terdege om een diepingrijpend afwijkend gedrag. Daar zijn trouwens alle oudere culturen het over eens. Bij de vraag of homoseksualiteit een deviant of een variant is, kies ik voor het eerste'. De Jong is ook tegen het homohuwelijk. Dat is een stap te ver. Het moet bij een samenlevingscontract blijven. Het huwelijk kan een afspiegeling van de relatie tussen Christus en de gemeente heten, de homoseksuele relatie niet.

Maar waarom die halfslachtigheid? Leert het gebod van de liefde hem dat? Nee, want homo's kunnen elkaar liefhebben en wensen elkaar niet te beschadigen. Vertellen de Tien Geboden hem dat? Nee, want die spreken niet over homoseksualiteit. Wat let hem dus hier de leuze aan te heffen 'durf te weten!' en het verschil tussen hetero- en homoseksualiteit als een volledig achterhaalde culturele eigenaardigheid te zien? De nieuwe cultuur in Nederland en elders in de wereld houdt ons voor dat de homoseksuele beleving even 'gewoon' is als de heteroseksuele. Waar haalt De Jong dan het recht vandaan dit te ontkennen?

Het antwoord is heel eenvoudig. De Jong kan wel zeggen dat een soort situatie-ethiek met de liefde en met de Tien Geboden genoeg is om de weg naar Huis te vinden. Maar hij laat merken dat hij toch meer nodig heeft. Hij weet wat de Bijbel over het huwelijk zegt, hij weet dat de Bijbel homoseksualiteit afwijst. En daarom blijft hij met zijn oplossing van het homovraagstuk halverwege steken. Wel homoseksualiteit, maar toch is het geen gewone zaak. Het mag, maar toch is het een deviant, d.w.z. een van de weg (!) afwijkende route. En niet een simpele variatie zoals rood en bruin haar dat zijn.

Wie de geboden in de Bijbel voor de christenen van nu gaat reduceren, loopt vast, zou ik zeggen. De Jongs betoog levert daarvoor zelf het bewijs. Gaat het over Gods geboden, dan kunnen we daarvan ook het gebod omtrent de samenhang tussen huwelijk en seksualiteitsbeleving en het verbod dat het homoseksuele verkeer veroordeelt, niet uitsluiten.

Samenvatting

Ik vat mijn antwoord aan De Jong voor vandaag in drie vragen samen:

- 1) Waar vinden wij het moment dat God gezegd heeft: nu kun je de weg naar Huis zelf wel vinden, zonder de geboden uit de tijd van 'toen en daar'?
- 2) Hoe komt hij ertoe om de 'weg', die in Bijbel altijd verbonden is aan de geboden van God, te reduceren tot het gebod van de liefde en de Tien Geboden?
- 3) Zie ik het juist dat de kracht van de Schrift, zoals daarin positief over huwelijk en seksualiteit en negatief over homoseksualiteit geschreven wordt, toch sterker op De Jong afkomt dan zijn reductie die ik onder 2) constateer, zou doen vermoeden?

Gal. 3,28: gelijkheid in Christus. Maar ook in aardse taken?

Het is mij dus te vaag wanneer De Jong wel over 'de weg' wil spreken in Bijbelse zin, maar die weg niet tegelijk gaat verbinden aan de geboden van God en van Jezus Christus, zoals het Oude en het Nieuwe Testament zelf dat doen. De Jong tilt immers, zoals hij zegt, alleen het gebod van de liefde en de Tien Geboden boven de betrekkelijkheid van tijd en plaats uit. De rest moet volgens hem door het filter van de wijsheid heen vanwege de verschillen tussen toen en nu. Wij moeten in tal van zaken zelf onderzoeken wat de wil van God is, wat goed, volmaakt en welgevallig is (Rom. 12 : 2).

Ik meen te hebben aangetoond dat, als De Jong 'de weg' in Bijbelse zin wil inslaan, hij het onderwerp homoseksualiteit (veroordeeld in het Oude en Nieuwe Testament) niet zomaar tot het terrein kan rekenen

waarop wij vandaag zelf moeten uitzoeken of die wijze van leven geoorloofd is.

Daarmee zeg ik niet dat dit voor andere onderwerpen niet zou gelden. De Bijbel geeft ons niet voor alle onderwerpen het recept met teksten en al. Zo is het voorbeeld van de afschaffing van de slavernij dat De Jong noemt voor mij duidelijk. Slavernij wordt in de Bijbel niet veroordeeld, wij doen dat vandaag wel. Ik neem niet alle voorbeelden over die De Jong geeft. Dat heb ik al duidelijk gemaakt met betrekking tot homoseksualiteit. Maar ik kan mij ook niet vinden in wat De Jong zegt over de vrouw in het kerkelijk ambt dat hij in gelijke zin voor mannen en vrouwen open wil stellen. Heeft het geen betekenis meer als 1 Cor. 14,34 zegt dat de vrouwen moeten zwijgen in de gemeente? Paulus laat uitkomen dat hij dit een gebod van God vindt, 1 Cor. 14,36v.

Nu zegt De Jong wel dat Paulus die consequenties nog niet trok. Hij heeft de zusters nog uit de ambten geweerd, gelet op 1 Cor. 14. Maar tegelijk vindt hij dat Paulus ons ook het woord nagelaten: 'in Christus is noch man noch vrouw', Gal. 3, 28. Daaruit zou dan vandaag de laatste consequentie getrokken worden, nl. door ook voor de vrouwen de kerkelijke ambten open te stellen. Het ging precies als met de slavernij. Die wordt door de Bijbel niet verboden, maar toch heeft Paulus met zijn brief aan Filemon wel een bom onder het instituut van slavernij heeft gelegd, die dan pas veel later tot ontploffing gekomen is. Ook hier kun je weer aan Gal. 3,28 denken. In Christus is ook geen sprake van slaaf of vrije!

Ik ben het met deze uitleg geheel oneens, evenals trouwens een vrijzinnig theoloog als H.M. Kuitert. Met een tekst als Gal. 3,28 legde Paulus geen bom onder de slavernij en onder het weren van vrouwen uit de ouderlingenbank en de preekstoel. De tekst zegt duidelijk dat de slaven en de vrouwen in de gemeente precies zo aan Christus verbonden zijn als hun heren en hun mannen. Gaat het over hun relatie tot Christus, dan is er geen enkel verschil tussen mannen of vrouwen, heren of slaven. Maar dat zegt nog niet dat gelijkheid in Christus ook gelijkheid in aardse taken betekent, zodat een man 'eigenlijk' geen slaaf meer kan zijn en een vrouw 'eigenlijk' alle taken zou moeten kunnen verrichten die de man verricht. Wie dat beweert doet niet aan exegese, maar redeneert vanuit zijn 'cultureel standpunt', om het met Kuitert te zeggen. Zo trekt ook De Jong vanuit zijn hedendaags 'cultureel standpunt' ('durf te weten!') conclusies die hij niet aan Bijbelteksten kan ontleen. Rome trekt die conclusie met betrekking tot de vrouw in het ambt niet. De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), evenals andere gereformeerde groeperingen in Nederland en daarbuiten doen dat evenmin. Durven ze niet te weten? Jawel, maar ten aanzien van de vrouw in het kerkelijk ambt 'durven' ze nog te geloven dat het gebod van toen (in Paulus' dagen) ook nu nog geldt.

De Bijbel als gids en als wachter

Ik stem De Jong toe dat de weg die wij voor Gods aangezicht gaan, geen doodlopende, maar een doorlopende weg moet zijn. Die weg loopt niet dood als wij ons aan Gods geboden houden. Die weg loopt evenmin dood als wij in allerlei nieuwe kwesties, waarover ons geen gebod van God gegeven is, wel altijd de Bijbel blijven lezen.

Neem de kwestie van de slavernij. Daaraan kwam geen eind omdat we speciale Bijbelteksten, zoals Gal. 3,28 of de brief aan Filemon, ineens gingen begrijpen. Aan de slavernij kwam een einde door de loop van de westerse geschiedenis, die vroeger of later met onweerstaanbare kracht tot sanering van verouderde structuren leidde. De onderdrukking en het leed van slaven en hun opstand daartegen werden zo evident, dat ook christenen zich gingen schamen voor het schrijnend onrecht dat zij (hun) slaven aandeden. Ik zeg met nadruk dat ook christenen zich gingen schamen. Want vaak waren niet-christenen al eerder tot het inzicht gekomen dat de slavernij als instituut niet langer houdbaar was.

Een goddelijk gebod om de slavernij af te schaffen is er in de Bijbel niet te vinden. Evenmin trouwens een gebod om er slaven op na te houden. Maar de Bijbel staat wel vol van onze opdracht om onze naaste lief te hebben en ons tegen uitbuiting van mensen te verzetten. Met de Bijbel in de hand konden christenen aan de uitbuitende praktijk van de slavernij aflezen dat dit instituut in de praktijk niets meer te maken had met rechtvaardige verhoudingen tussen mensen.

In mijn boek *Grondslagen van de christelijke ethiek* (pag. 97vv) heb ik ervoor gekozen om naast de Bijbel als gids, die de weg duidelijk aanwijst aan de hand van het uitdrukkelijk gebod van God, de Bijbel als wachter te gebruiken. Zij waarschuwt tegen kwade ontwikkelingen. De wachter in de Bijbel is op zijn hoede en waarschuwt tegen het verachten van God en het onderdrukken van mensen. Als wij in veel zaken niet precies weten hoe het wel moet (Bijbel als gids), weten we vaak toch hoe het niet moet (Bijbel als wachter).

Durf te weten én durf te geloven

Geleerd door het kwaad dat allerlei zaken doortrok, kwamen we tot het inzicht dat slechte instellingen moesten verdwijnen of veranderen. Slavernij, waaraan in de Bijbel wel grenzen worden gesteld, maar die niet veroordeeld wordt, beschouwen wij vandaag als een kwaad. Voor foltering en deinsden ook goede koningen als David niet terug, terwijl wij die in strijd achten met de mensenrechten, enz., enz. Vrijheid van godsdienst, of recht om van godsdienst te veranderen, was binnen Israël ondenkbaar. Een democratisch staatsbestel wordt in de bijbel nergens aanbevolen. Tegelijk is het ten gevolge van de verandering in familieverhoudingen, de ontwikkeling en verfijning van de juridische wetgeving, de opkomst van de mensenrechten, de doorwerking van de democratie, etc. onmogelijk geworden om nog terug te keren naar toestanden die we in de Bijbelse tijd aantreffen.

Ik heb al laten zien dat zulke zaken niet allemaal in het verlengde van de Bijbel liggen. Nergens roept zij op tot de hierboven genoemde veranderingen. Wel liggen die veranderingen in het verlengde van de geschiedenis, die vroeger of later met grote kracht om sanering van verouderde structuren schreeuwt. De juistheid van veel van die veranderingen vinden we evident, al was de een daarvan vlugger overtuigd dan de ander.

Wanneer de Bijbel hier niet als gids kan functioneren, met de mogelijkheid dus van een direct beroep op teksten, betekent dit nog niet dat zij in genoemde zaken geen rol speelt. Hoe komt het nl. dat ook christenen allerlei veranderingen als evidente verbeteringen ervaren? Omdat de Bijbel, ook zonder een handboek voor allerlei veranderingen en verbeteringen te zijn, daarom nog wel een wachter is, die tegen kwade ontwikkelingen waarschuwt. Profeten in het Oude Testament lieten geen blauwdruk na voor politieke en sociale verhoudingen, maar zij stelden wel wantoestanden aan de kaak, waarin God niet geëerd en mensen niet gerespecteerd werden.

De Bijbel kiest niet voor of tegen democratie en andere zaken die wij vandaag gewoon vinden. Maar zij scherpt onze ogen wel voor mishandeling en onderdrukking van mensen, onder welk politiek of economisch systeem dan ook.

Daarom zou ik in de terminologie van De Jong willen zeggen: 'durf te weten', d.w.z. leer je eigen tijd kennen met z'n wantoestanden en z'n ontwikkelingen naar betere structuren. Daarnaast blijft gelden: 'durf te geloven', precies als de profeten, die hun stem tegen kwade zaken verhieven en niet zwegen. Hoe vaak was er geen sprake van verandering, omdat christenen wel hun Bijbel hadden, maar voor de stem van de onderdrukten geen oren hadden en alles liever bij het oude wilden laten?

Er is naar mijn overtuiging geen onderwerp, of wij kunnen er het licht van de Bijbel op laten schijnen. Direct of indirect, heel speciaal of heel algemeen.

Wonen in het huis van de Bijbel of op weg gaan?

Drs. Henk de Jong komt met zijn boekje over 'de weg' met een bescheiden pretentie. Hij schrijft namelijk in het voorwoord (pag. 3): 'Het is mijn verhaal. Mijn proeve ook waar ik niet zo zeker van ben als het hier en daar lijkt. Het heeft meer iets van: 's proberen waar we terecht komen als we ten aanzien van de bijbel deze optie uitwerken. Is deze weg begaanbaar?' In zijn brief aan mij wordt duidelijk dat De Jong af wil van de willekeur, waardoor we de ene keer zeggen; dat is Bijbels en de andere keer: dat niet.

Toch heb ik al laten merken dat De Jongs opvattingen heel vrij zijn als hij ons de (Bijbelse) weg wil wijzen. Hij kan wel beweren dat God ons gezegd heeft: nu kun je de weg naar Huis zelf wel vinden, zonder de geboden uit de tijd van 'toen en daar'. Maar zelf laat hij aan zijn redeneren over homoseksualiteit al merken, dat het zo eenvoudig niet ligt. Gold het verbod op een homoseksuele leefwijze 'toen en daar' wel en 'nu' niet meer? En mijn tweede vraag aan hem was (zie onder [45]) met welk recht kan De Jong de 'weg', die in Bijbel altijd verbonden is aan de geboden van God, reduceren tot het gebod van de liefde en de Tien Geboden? Vijftig jaar geleden was er nog geen kerk die homoseksualiteit acceptabel achtte in de kerk, nu is dat heel anders. Is de Bijbel veranderd? Nee, de mensen zijn anders gaan denken, ook over de Bijbel. Wij 'durven te weten' en (voeg ik eraan toe) wij durven minder te geloven.

De durf van De Jong blijkt in zijn brochure ook hieruit dat hij de mensen die 'durven te weten', in de taal van Rom. 14 de 'sterken' in de kerk noemt. De sterken wandelen op de weg die De Jong voor ons heeft uitgetekend. De 'zwakken' zijn de mensen die het liefst maar in de Bijbel blijven wonen. De Bijbel een huis om in te wonen? Dan neem je, volgens De Jong, met de heerlijke boodschap van Gods Woord de hele cultuur van de Bijbel mee over (De weg, 22)! Je blijft ouderwets denken over gezagsverhoudingen, je hebt weinig aardigheid aan de tegenwoordige maatschappij en...je denkt o.a. over homoseksualiteit nog ouderwets.

Het is mooi van De Jong dat hij het toch wel jammer zou vinden als de zwakken in de kerk zouden

verdwijnen. Want zij hebben voor hem een gewetensfunctie vanwege hun beroep op de Bijbel. Zij nopen hem zijn eigen weg voortdurend te onderzoeken.

Toch wil hij kennelijk niet in het huis van de Bijbel wonen, maar op de weg verkeren en tegen de veranderingen in de samenleving met moed en vertrouwen aankijken. God zal zijn volk ook voor vandaag wel een begaanbare weg naar morgen weten te wijzen.

Wat moeten we doen: in het Bijbelhuis blijven wonen, of met De Jong op 'de weg' gaan?

Niet kiezen tussen die twee

Over de exegese van Rom. 14 zal ik hier geen uitvoerige beschouwing geven. Wat De Jong ervan maakt, heeft volgens mij weinig met exegese en veel met zijn eigen morele opvattingen te maken. Met Paulus kies ik ervoor mij tot de sterken te rekenen als het probleem van Rom. 14 onze aandacht krijgt. Ik meen dat ik in principe 'alles mag eten'. Maar ik volg Paulus ook als hij de vrouw in het ambt niet ziet zitten en de homoseksuele leefwijze afwijst. Waar het om gaat, is dat wij Paulus na spreken als hij zegt: 'zolang wij leven, leven we voor de Heer; en wanneer wij sterven, sterven we voor de Heer' (Rom. 14,8). De Jong mag zich dan sterk noemen als hij heel royaal de moderne visie op de homoseksueel omhelst door alle ambten voor hen te ontsluiten. Ik geloof dat je tegenwoordig sterk bent als je dat niet beweert. Om de eenvoudige reden dat er in de navolging van Jezus geen plaats is voor de homoseksuele leefwijze. Dat je er ook mentaal sterk voor moet zijn om dit tegenwoordig nog overeind te houden, merk ik persoonlijk. Want tot in eigen kerkelijke kring toe zijn er theologen, die graag zouden willen dat ik er maar over zweeg.

Ik wil een modern mens zijn, die niet meer patriarchaal over gezagsverhoudingen denk, dankbaar is dat de slavernij (officieel) is afgeschaft, dat vrouwen geëmancipeerd zijn en dat we in een democratisch land leven. Maar ik wil ook een belijder van de Christus zijn, hetgeen meer inhoudt dan dat ik een christelijk kleurtje aan mijn leven geef. Ik durf met De Jong 'te weten'. Maar ik durf ook tegen hem in 'te geloven' dat wij (en ook hij) er niet komen met een reductie van het Bijbels gebod. Evenzeer als hij wil ik de willekeur bestrijden in ons beroep op de Bijbel. Daarvoor heb ik nagedacht over de Bijbel als gids en als wachter. En over nog meer aspecten die we in rekening moeten brengen als we zoeken naar Gods weg als de weg die we in deze tijd moeten afleggen. Met het poneren van 'de weg' als oplossing tegen de willekeur zijn we er niet. Want wat is die weg dan? Ik woon niet in de Bijbel als een huis waarvan de ramen potdicht zitten naar het 'hier en nu'. Maar ik heb de Bijbel wel in mijn rugzak en weet mij gestuurd als ik daarin mijn gids en mijn bewaker hoor spreken, om niet af te wijken naar links of naar rechts.

Daarom wijs ik het dilemma waarin De Jong ons wil laten kiezen af. Wonen in de Bijbel is niet voor de zwakken en wandelen op de weg niet voor de sterken. Beslissend is hoe men in de Bijbel woont en wat men onder weg verstaat die wij moeten bewandelen.

Ter afsluiting

In de brochure van De Jong en ook in zijn brief die hij naar aanleiding van de brochure mij schreef, staan meer dingen die mijn instemming niet kunnen hebben. Het omgekeerde geldt evenzeer. En laat ik daarmee besluiten. Wat hij ter verduidelijking van Genesis 1 schrijft op de pagina's 15-20 heb ik met veel instemming gelezen. 'Het bijbelse scheppingsverhaal heeft iets huiselijks, iets domesticerends'. De wereld is een groot huis. Eerst wordt er licht gemaakt. vervolgens krijgen we een dak (het uitspannel) boven ons hoofd, er wordt een vloer gelegd (het droge), lampen (de hemellichten) worden opgehangen, het huis wordt gestoffeerd (gras, groen en bomen), de dieren worden als eerste bewoners binnengeleid en tenslotte doet de mens zijn intrede. Dat is een even juiste als fraai geformuleerde exegese van Jes. 45,18 aan de hand van het scheppingsverhaal: 'niet als een chaos schiep Hij de aarde, maar om te bewonen heeft Hij haar gevormd'.

En uit De Jongs brief aan mijn adres citeer ik nogmaals het volgende fragment:

'Het is ook nogal wat om je aan je opvoeding te ontworstelen en dan toch tegelijkertijd je ouders en je andere opvoeders recht in de ogen te blijven zien en ze zielsdankbaar te blijven dat ze je bij de belijdenis van Jezus-Christus-Gods-Zoon-Zaligmaker hebben gebracht, 'die met zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft' (Zondag 1 van de H. Cat.).

De lezers zullen begrijpen dat ik mij anders heb ontworsteld aan mijn opvoeding dan De Jong daarvan blijkt geeft in zijn brochure over De weg. Maar de lezers van onze polemieek zullen eveneens begrijpen wanneer ik

mij uit de grond van mijn hart aansluit bij zijn woorden over ouders en andere opvoeders die ons op de weg van Zondag 1 hebben gezet.

Vervolg van de discussie met drs. Henk de Jong

Op verzoek van drs. De Jong zelf heb ik zijn brochure *De weg* besproken, waarin hij tien stellingen formuleert en toelicht over ons gebruik van de Bijbel. Nu heeft ds. De Jong daarop geantwoord met zijn hierna volgende betoog.

Toevoeging door de redactie van ww.homoindekerk.nl: We geven eerst het betoog van drs. De Jong integraal weer in de vorm van de toespraak die hij op 12 februari 2011 in Utrecht heeft gehouden. Daarna geven we de fragmenten van zijn betoog weer met de reactie van Douma, zoals die op www.jochemdouma.nl zijn geplaatst.

Bijbel en homoseksualiteit (Oorspronkelijk een antwoord op Douma's bespreking van mijn brochure 'De Weg', tien stellingen over de Bijbel.)

Ik wil professor Douma bedanken voor de bespreking die hij op mijn eigen verzoek van mijn brochure geschreven heeft. Ik had hem gevraagd dat scherp te doen omdat ik aan een aap-wat-heb-je-mooie-jongen-recensie niks heb. Hij heeft daar integer op gereageerd, waardoor het tot een echt gesprek kan komen. Dat hoeft niet allemaal op deze plaats, maar ik wil er hier toch een begin mee maken.

Wat ik met mijn brochure DE WEG beoogd heb is dat ik af wil van de willekeur waardoor we de ene keer zeggen: dat is bijbels, en de andere keer: dat niet. Ook heb ik de mensen van de kerk bij een onnodige ouderwetsheid van hun geloof willen weghalen. Voor beide bezwaren gebruik ik de metafoor van de bijbel als weg. Wat die ouderwetsheid betreft, er is ook een nodige ouderwetsheid. Die vind je in wat we in het Credo belijden. Daar wil ik de mensen niet bij weghalen. Daarop is ook eigenlijk het woord ouderwets niet van toepassing, want het gaat daarbij om zaken die behalve van oude tegelijk ook van alle tijden zijn. Nee, wat ik bedoel is een ouderwetsheid die het onvermijdelijke gevolg is van het feit dat wij als voornaamste boek van onze godsdienst een geschrift gebruiken dat twee tot drieduizend jaar oud is. Bij alle rijkdom van de Heilige Schrift is dit namelijk een nadeel. En dat wordt pas een voordeel als we leren de bijbel historisch te lezen, als het eerste deel van de weg die God met zijn volk door de geschiedenis gegaan is. Op die weg heeft Hij ons in zijn Woord beslissende dingen over ons menselijke bestaan gezegd, maar die zijn hier en daar gekleed in een gewaad dat het onze niet meer is en ook niet hoeft te zijn. Je kunt de Schrift, vooral wat haar voorschriftenkant of haar moraal betreft, niet in haar geheel overplanten naar deze tijd. Dat is een last die te zwaar is om te dragen en bovendien een dwaasheid.

Da Costa verzette zich destijds tegen de afschaffing van de slavernij. Dat was van de goede man een biblicisme. Hij had gelijk, de bijbel verordent nergens die afschaffing. Wie in die tijd gevraagd had: waar zegt de Here God dat we aan die slavernij een einde moeten maken?, kreeg uit de bijbel geen duidelijk antwoord. Ook bij het historisch lezen van de bijbel kwam je niet verder dan een suggestie in die richting. Da Costa zag er dan ook aan voorbij dat het met de slavernij gegaan was als met zoveel 'dingen die door het gebruik teloor gaan' (Col. 2 : 22). De samenleving als *heerschappij* maakte gaandeweg plaats voor de *maatschappij* en daarin paste de slavernij niet meer. Da Costa had dus moeten doen wat hij van de bijbel zeker had kunnen leren, namelijk: letten op de tijd waarin je leeft.

Dat moet toch ook als het over de plaats van de vrouw gaat? Je kunt toch niet, terwijl de vrouw op alle gebieden van de samenleving een volwaardige plaats inneemt, doen alsof we nog in de tijd van Paulus leven? Professor Douma brengt hier het Paulinische voorschrift uit I Corintiërs 14 : 34 : 'Dat de vrouw zwijge in de gemeente', bij ter sprake. Inderdaad ben ik van mening, denkend aan Galaten 3 : 28: 'In Christus is noch mannelijk noch vrouwelijk', dat we ons door dit woord niet hoeven te laten weerhouden de zusters in het kerkelijke ambt te ontvangen. Douma brengt hier tegenin dat gelijkheid voor Christus (die de apostel

inderdaad leert) niet betekent gelijkheid in taakverdeling. Ik ken het argument maar vind het spitsvondig. Als man en vrouw in Christus gelijk zijn heeft dat, zeker op de duur, gevolgen voor hun plaats in de gemeente. Maar zegt daarom dit apostolische voorschrift voor ons nu niets meer? Dat is niet wat ik beweer. Ik heb betoogd dat zulke voorschriften door het filter van de wijsheid heen moeten. Wat zou hier dan de wijsheid kunnen zijn? M.i. dit dat de vrouw als vrouw, met de typisch vrouwelijke eigenschappen die haar eigen zijn, haar bijdrage aan het gemeentelijk leven zal geven. Het is mijn ervaring dat het een weldaad is wanneer er in de kerkenraad ook vrouwen zitten. De man is sterker in zaken, de vrouw in personen. De man is de bedenker van het beleid wat wel eens zakelijk – te zakelijk kan overkomen, de vrouw is meer bij de uitvoering betrokken en op de menselijke maatvoering bedacht. We geven dus een meer eigentijdse invulling aan het verschil tussen mannen en vrouwen, waarbij we trouwens wel een rest van blijvende volgorde of rangorde in acht nemen. Dat Paulus het zwijg-voorschrift aan de gemeente oplegde, is zonder meer begrijpelijk. Op het zendingsveld doen we dat nog. Maar de vraag is dus of dit blijvend moet zijn. Bij ons is het te lang gebleven.

Of neem een ander voorbeeld waarbij we binnen de bijbel zelf kunnen blijven: Mozes schreef ten aanzien van de gecastreerden nog voor dat deze gemutileerden niet in de gemeente des HEREN mochten komen (Dtn. 23 : 1), terwijl de ballingschapsprofeet een heel ander geluid laat horen en hun een blijvende toekomst in dat zelfde huis des HEREN belooft (Jes. 56 : 3-5). Je ziet aan dit voorbeeld dat er in de bijbel zelf al een ontwikkeling gaande is die weet af te stoten wat achterhaald is. Petrus verklaart op het Apostelconvent in Jeruzalem de Mozaïsche wetgeving tot een juk dat te zwaar was om te dragen (Hand. 15 : 10). Daarbij heeft hij natuurlijk niet aan alles gedacht dat door Mozes voorgeschreven was, maar speciaal aan die dingen die onnodig knellend waren geworden, zoals de spijswetten. Aan zulke gegevens uit bijbel (en traditie) mogen wij analogieën ontleen die ons kunnen helpen de bijbel volwassen te gebruiken. Het is daarbij zeker waar dat we niet voor elke situatie een tekst kunnen vinden. Maar dat hoeft ook niet, het leven zelf wijst ons hier de weg.

Zo vind ik nu ook dat het uit de tijd is het verschijnsel van de homoseksualiteit uitsluitend te benaderen vanuit de smeerlapperij zoals die in Romeinen 1 beschreven wordt. Dat kon nog met een zeker recht, toen die seksuele geaardheid een min of meer verborgen bestaan leidde, waardoor de samenleving uit onkunde alles op dat gebied over één kam schoor, maar dat kan niet meer in een tijd die op de individuele ontwikkeling van de mens nadruk is gaan leggen, waardoor ieders geaardheid binnen de grenzen van het betamelijke recht heeft op erkenning. En werpt men dan tegen dat Mozes in zijn wetten het homoseksuele verkeer dan toch maar categorisch verbiedt (in bijvoorbeeld Leviticus 18 en 20), dan wijs ik erop dat je het in meer jongere culturen aantreft dat de voortplanting zo hoog in aanzien staat dat elk ander gebruik van de seksualiteit wordt afgekeurd. Zo ligt het denk ik in het Oude Testament, dat in z'n geheel wel als een boek der geboorten te typeren is. Ik kijk dus bij dit verbod met een historisch oog naar Mozes. En laat nu niemand mij in de consequentie dringen dat in onze tijd dus (het gevaarlijke dus!) élk ander gebruik van de seksualiteit geoorloofd zou zijn, tot incest en bestialiteit toe die in die hoofdstukken uit Leviticus ook genoemd worden. Dat zou zeker een consequentie zijn die 'zum Teufel führt'. Niet elk gedrag waarbij wij oudere wetten achter ons laten is goed. Er zijn behalve Leviticus 18 en 20 genoeg argumenten, ook wel buitenbijbelse, om tegen zulke schandelijkheden nee te blijven zeggen.

Natuurlijk ken ik het verweer dat ik op deze manier de bijbelteksten net zo lang masseer totdat ze ophouden te zeggen wat mij niet gelegen komt. Het verwijt dus dat ik het aanstootgevende van de bijbel wegneem. *Credere aude*, 'durf te geloven', houdt Professor Douma mij voor en hij bedoelt daarmee te zeggen dat wij de verachting van de wereld voor de eigenaardigheden van ons geloof moeten durven trotseren, 'durf tegen de wereld in geloven alles wat God gezegd heeft'. Dat ben ik met hem eens, ik laat me deze waarschuwing echt wel geven. Maar toch deze vraag: wat is je alternatief? Niemand neemt toch de voorschriftenkant van de bijbel van a tot z serieus, in die zin dat ze in praktijk moet worden gebracht? Denk bijvoorbeeld aan de polygamie. Daarom zeg ik: leg de ergernis van het evangelie daar waar ze behoort te liggen, bij het liefdegebod: 'Alles wat gij wilt dat de mensen u doen, doet gij hun evenzo, want dat is waar het in de wet en de profeten om draait' (Matt. 7 : 12) en: 'Gij geeft tienden van munt, dille en komijn en gij hebt het gewichtigste van de wet verwaarloosd: het oordeel (het oordeel des ondersheids zal bedoeld zijn) en de barmhartigheid en de trouw' (Matt. 23 : 23). Als we ons hieraan houden dan zullen we echt van de wereld verschillen (behoorlijk verschillen, wel te verstaan!) en kan ons geen aanpassing verweten worden. En de wijsheid van de liefde, van het oordeel, van de barmhartigheid en van de trouw zal er dan over beslissen hoe terecht het is om ter verbod van het homoseksueel samenwonen van fatsoenlijke mensen aan te

komen met Bijbelplaatsen als Romeinen 1 en I Corintiërs 6 die het hebben over schandelijke lusten en over knapenschenders en schandjongens. Het is met name deze absurditeit die mij aan het zoeken heeft gezet naar een hermeneutiek die zulke teksten hun historische plaats kan aanwijzen. Ik vond die uitlegtheorie in de bijbel als weg.

De bijbel als weg: dat we bijvoorbeeld ten aanzien van de gesnedenen vaststellen dat Mozes ze uit de gemeente weert (Dtn. 23 : 1), terwijl de auteur van het Troostboek ze in de gemeente een hartelijk welkom in het vooruitzicht stelt (Jes. 56 : 3v); dat de melaatse in Mozes' wet (Lev. 13/14) voor onrein gehouden wordt, terwijl de Heiland zijn hand naar hem uitstrekt (Matt. 8 : 3), waarin Hij in later tijd door duizenden missionarissen nagevolgd is; dat de slavernij nog door Paulus geaccepteerd is (Ef. 6 : 5v), terwijl dezelfde apostel met zijn brief aan Filemon een bom onder het instituut gelegd heeft (die overigens pas heel laat tot ontploffing gekomen is); dat Paulus de zusters uit de ambten geweerd heeft (I Cor. 14 : 34v), maar tegelijk ons een woord heeft nagelaten ('In Christus is noch man noch vrouw', Gal. 3 : 28), waaruit pas in onze tijd de laatste consequentie getrokken wordt; dat de bijbel een oude en een nieuwe testament kent, waar de statische koran niets tegenover weet te stellen.

Ik had mij tegenover Douma beroepen op het *sapere aude* (durf je verstand te gebruiken) van Emanuel Kant. Daar stelt Douma het *credere aude* (durf te geloven) dus tegenover. Hier dreigen we langs elkaar heen te praten, omdat onze blikrichtingen verschillen. Douma bedoelt dat wij in ons geloof de wereld moeten durven weerspreken. Nog eens, dat ben ik met hem eens. Wij zitten met de wereld van het ongeloof bepaald niet op één stoel. Met de moed om te geloven confronteren we ons dus met de wereld. Maar met de moed om ons verstand te gebruiken bedoel ik dat we ook kritisch moeten durven zijn naar wat in de Schrift van voorbijgaande aard is. Dat is iets heel anders. Dat vraagt behalve om moed ook om inzicht, 'om te onderscheiden waarop het aankomt' (Filp. 1 : 10). We kunnen dan ook niet met Kant en de Verlichting meegaan, als die zich kritisch opstellen tegenover de kern van ons geloof.

Het is gelukkig niet moeilijk die kern te onderscheiden. Vanzelf moet hier het christelijke Credo genoemd worden. Maar ook wat de gebodskant van de bijbel betreft zie je dat er tendensen zijn naar het centrale. Er zijn duidelijk hoogteverschillen. Neem het bekende Micha 6 : 8: De Here God vraagt niets anders dan 'recht te doen, getrouwheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God'. Dat was de reden dat ik in mijn brochure nogal nadruk gegeven heb aan het feit dat van de Tien Geboden zo bij herhaling gezegd wordt dat die van God zelf afkomstig zijn, met Gods eigen vinger geschreven. Dat wordt wel negen keer gezegd. Daartegenover stelde ik een beetje speels het andere, veel minder nadrukkelijke feit dat Mozes ergens de opdracht krijgt de voorschriften van God in de natte kalk te schrijven (Dtn. 27 : 2; Jozua 8 : 32). Ik stelde tegenover elkaar, als meer en minder duurzaam: de in steen gegraveerde Tien Geboden en de in minder blijvend geschrift geschreven verordeningen. Ik bracht daarmee een nuance aan in het hanteren van de bijbel. Een nuance die ik in de bijbel zelf meende gewaar te worden. Wat is daar eigenlijk tegen? Diende mijn nuance soms om de bijbel door *selectie* tot een dun boekje te *reduceren* (woorden die Douma gebruikt om mijn standpunt weer te geven)? Zeker niet! Niet reduceren en niet selecteren, we lezen de hele Schrift, maar het moet wel alles door de wijsheid heen. Douma wil me in de consequentie dwingen dat ik òf alles wat er staat laat gelden of dat ik uit ontrouw aan de Schrift door selectie laat vallen wat ik niet kan gebruiken. Maar er is ook nog zo iets als je door het geschrevene laten beïnvloeden, ook zonder dat je voor je gedrag overneemt wat er staat. Eigenlijk moet dat bij zeer veel van wat we in het Oude Testament tegenkomen, maar ook in het Nieuwe Testament ontkomen we er niet aan.

Ik geef een voorbeeld uit het Oude Testament maar dat net zo goed in het Nieuwe had kunnen staan. We lezen in Psalm 123: 2: 'Zie, gelijk de ogen der knechten zijn op de hand van hun heren, gelijk de ogen der dienstmaagd zijn op de hand van haar gebiedster, zo zijn onze ogen op de HERE onze God, totdat Hij ons genadig zij'. Wij zijn ver af komen te staan van de diep in de Schrift verankerde vergelijkingen die de psalm gebruikt. Daarvan kunnen we rustig zeggen: dat was toen en dat was daar. Was de psalm in onze dagen ontstaan dan zou het beeld van de hond met zijn baas sprekender zijn geweest. Betekent dit nu dat we op moeten houden die psalm in de gemeente te zingen? Dat we hem moeten reduceren of weg selecteren? Helemaal niet! Wij zingen de psalmen in de gemeenschap van heel Gods volk door alle tijden heen. En wat is dan die beïnvloeding? Wel, het is voor ons modernen een zeer goede oefening ons te verplaatsen in hoe de ouden in hun voorstelling de afstand tussen hemel en aarde, tussen God en de mensen, maten. Ze deden dat met behulp van de verticaal die zo duidelijk hun leven beheerste. Die verticale structuur van de

samenleving, de samenleving als heerschappij, ontbreekt ons nu veelszins. Die vliegtuigtrap tussen platform en cabine (om zo te zeggen) is weggereden en dat kunnen wij echt wel eens als een nadeel en een gemis ervaren. Maar als iemand zou zeggen: eigenlijk zou het ook nu nog zo moeten als in de psalm (*eigenlijk*, want ook de meest traditionelen onder ons zouden zo'n ideaal niet meer kunnen verwezenlijken), dan moeten we hem teleurstellen en tegelijk troosten dat daar voor ons weer het voordeel van andere hulpmiddelen tegenover staat. Dus ook al volgen wij de psalm in zijn voorstelling niet meer, dan nog blijft hij ons herinneren aan de grote afstand tussen de Hoogheilige en ons.

Ik ben dan ook niet onder de indruk van het verwijt van halfslachtigheid dat Douma mij maakt. Hij vindt dat ik met mijn royale vrijheid niet opgewassen ben tegen de druk van de teksten. Dit is de passage uit mijn brochure waar Douma over valt: 'Zo hebben de Bijbelse bepalingen betreffende homoseksualiteit mij er altijd van weerhouden om homoseksualiteit als iets volstrekt normaal te zien, vergelijkbaar met het verschil tussen bruine en blauwe ogen of tussen links- en rechtshandigheid. Het gaat verder en wel terdege om een diepingrijpend afwijkend gedrag. Daar zijn trouwens alle oudere culturen het over eens. Bij de vraag of homoseksualiteit een *deviant* of een *variant* is, kies ik voor het eerste'. Hier blijkt het inconsequente van mijn standpunt, zegt Douma. Hier blijkt dat ik toch meer nodig heb om met het verschijnsel van de homoseksualiteit klaar te komen dan enkel de Tien Geboden en het liefdegebod van onze Heiland, zoals ik beweerde. Maar het is hier weer hetzelfde als eerder. Ik moet òf alles laten gelden wat de bijbel voorschrijvend zegt òf ik ga eigenmachtig te werk in het laten vallen van wat ik niet kan gebruiken. Is er geen tussenweg? Ik denk aan wat we lezen in artikel 25 van de NGB. Nadat gezegd is dat de ceremoniële wet van Mozes een einde genomen heeft gaat het zo verder: 'Intussen gebruiken wij nog de getuigenissen, genomen uit de wet en de profeten, om ons in het evangelie te bevestigen, en ook om ons leven te reguleren, in alle eerbaarheid, tot Gods eer, volgens zijn wil'. Ik weet wel dat dit niet helemaal over hetzelfde gaat als waar we het nu over hebben, maar Ik ontleen hieraan toch dit dat het mogelijk is naar een bijbels gebod te luisteren en er lering uit te trekken zonder het op te volgen. Dit gaat ver. Er valt zelfs lering te trekken uit het feit dat de Here God zich destijds aan de polygamie heeft aangepast. Dat kan namelijk helpen tegen een overromantisering van het huwelijk.

Zo wil ik ook zeker luisteren naar wat Mozes en Paulus over het vraagstuk van de homoseksualiteit zeggen en te laten wegen wat zij ervan vonden, maar ik heb eigentijdse redenen om in deze toch voor een eigen benadering te kiezen. Daarover heb ik me ook verantwoord: de ontwikkeling van de individualiteit (zie boven en ook in de brochure). Ook bij mijn stelling dat het voor de homoseksuele mens beter kan blijven bij een samenlevingscontract in plaats van een huwelijk gaf ik een argument (door Douma niet genoemd) dat de polariteit die het huwelijk geschikt maakt als een beeld van Christus en zijn gemeente, daarvoor bij hen te zeer ontbreekt. Van de homorelatie durf ik niet te zeggen: 'dit geheimenis is groot' (Ef. 5 : 32), ze is m.i. een variant van de vriendschap en niet van het huwelijk. Ook dit is een argument dat niet rechtstreeks uit de bijbel komt, je vindt het bij Paulus niet, maar het is vrucht van een wijs (hoop ik) nadenken bij het licht van de Schrift. Wat nog dat geheimenis van het huwelijk betreft, ik zoek het in het zorgende gezag dat van de man naar de vrouw uitgaat. Zoals Christus de gemeente met het gezag van zijn liefde koestert en verzorgt en de gemeente niet onderdrukt maar integendeel haar tot ontplooiing brengt, zo moet de man met de vrouw omgaan. Dit lijken op Christus en zijn gemeente is het unieke van het huwelijk.

Dat met wijsheid en onderscheiding lezen van de bijbel valt bij Douma teveel weg, is mijn indruk. Voor mij valt dat onder het *sapere aude*, 'durf je verstand te gebruiken', van Kant. Er is alle reden om alle besproken teksten te blijven lezen. Ook die over de homoseksualiteit. Maar op gegeven moment zegt een profeet: 'dat kunnen we niet langer volhouden, dat weren van de eunuchen uit de gemeente', en zegt een apostel Petrus: 'dat kunnen we niet langer volhouden, dat opleggen van de Mozaïsche wetten aan de mensen', en zegt een William Wilberforce (de man die de slavernij als onbijbels bestreed): 'dat kunnen wij niet langer volhouden, de ene mens slaaf van de andere mens te laten zijn', en zegt een kerkenraad: 'dat kunnen we niet langer volhouden, dat we de gemeente de inbreng van de zusters in het ambt onthouden', en zegt een wijkouderling: 'dat kunnen we niet langer volhouden dat we fatsoenlijk levende homoparen in hun samenwonen bemoeilijken en uit het ambt weren'. Maar het eigene van de wijsheid is dan dat ze niet arrogant gaat oordelen over wat vroeger ongepast werd gevonden, maar dat ze zal zoeken naar wat daarvan behouden kan blijven. Ook daarin zal de christelijke gemeente zich dan van de wereld onderscheiden.

Maar zou ik op mijn standpunt nu heus niet mogen zeggen dat homoseksualiteit een deviant is? Een niet door de Schepper bedoeld zo-zijn? Zou ik daarvoor niet kunnen wijzen op het leed van de kinderloosheid en op het verdriet van ouders niet met kleinkinderen te kunnen verblijden? Op de eenzaamheid in de tijd van de adolescentie of op de seksuele labiliteit waardoor betrokkenen gemakkelijk van partner verwisselen? Het gaat er toch niet om de homoseksualiteit te verheerlijken? Elk triumfalisme is mij verre en ik gruw van de slogan 'liever lesbisch' die ik in Amsterdam eens op een schutting zag staan. Alsof wij zomaar zouden kunnen of mogen kiezen! Die triomfale begroeting van de homoseksualiteit is toch wel echt iets van de Amsterdamse grachtengordel. Daar zal de christenhomoseksueel zich niet in herkennen. Ik weet wel, de uitbundigheid van de Roze Zaterdag is deels te verklaren uit het feit dat homoseksualiteit lange eeuwen een taboe is geweest en dat op die voorbije tijd nu in een soort bevrijdingsroes teruggekeken wordt. Er hard over oordelen zal ik dus niet. Maar ik zeg wel dat dit vertoon aan exhibitionisme grenst en dat we ons daar als christenen verre van dienen te houden. Een bescheiden beleving van de homoseksualiteit, dat is wat ik van die bijbelse voorschriften overhoud.

Ten slotte: ik schaam mij er niet voor dat ik in fases tot mijn standpunt gekomen ben. Het is ook nogal wat om je aan je opvoeding te ontworstelen en dan toch tegelijkertijd je ouders en je andere opvoeders recht in de ogen te blijven zien en ze ziels dankbaar te blijven dat ze je bij de belijdenis van Jezus-Christus-Gods-Zoon-Zaligmaker hebben gebracht, 'die met zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft' (Zondag 1 van de H. Cat.). Professor Douma zal mogelijk zeggen dat we ook zo niet afkomen van de willekeur waarover ik het in het begin had. Dat is waar, want de wijsheid die ik bepleit bevat een subjectief element, maar het grote voordeel blijft toch dat er dan verschillen in het verstaan van de bijbelse boodschap uit kunnen rollen die minder ingrijpend zijn en niet tot veroordelingen hoeven te leiden. Ik verwijs hierbij naar wat ik in mijn brochure geschreven heb over het zwak-sterk-motief van Paulus (in Romeinen 14 en 15) waar we tot dusver m.i. te weinig mee hebben gedaan.

Na deze integrale tekst van de toespraak van drs. H. de Jong volgen onderstaand de fragmenten van zijn betoog met de reacties van prof. dr. J. Douma daarop zoals die op www.jochemdouma.nl zijn geplaatst.

ANTWOORD AAN PROFESSOR DOUMA

De Bijbel historisch lezen

De Jong: Ik wil professor Douma bedanken voor de bespreking die hij op mijn eigen verzoek van mijn brochure geschreven heeft. Ik had hem gevraagd dat scherp te doen omdat ik aan een aap-wat-heb-je-mooie-jongen-recensie niks heb. Hij heeft daar integer op gereageerd, waardoor het tot een echt gesprek kan komen. Dat hoeft niet allemaal op deze plaats, maar ik wil er hier toch een begin mee maken. Wat ik met mijn brochure DE WEG beoogd heb is dat ik de mensen van de kerk bij een onnodige ouderwetsheid van hun geloof wil weghalen. Er is ook een nodige ouderwetsheid. Dat is quod ubique et quod semper et ab omnibus creditum est, zoals Vincentius van Lerinum (ongeveer 450 n.C.) zei, 'dat wat overal en altijd en door allen geloofd is'. Daar wil ik de mensen niet bij weghalen. Daarop is ook eigenlijk het woord ouderwets niet van toepassing, want het gaat daarbij om zaken die behalve van oude tegelijk ook van alle tijden zijn. Nee, wat ik bedoel is een ouderwetsheid die het onvermijdelijke gevolg is van het feit dat wij als voornaamste boek van onze godsdienst een geschrift gebruiken dat twee tot drieduizend jaar oud is. Bij alle rijkdom van de Heilige Schrift is dit namelijk een nadeel. En dat wordt pas een voordeel als we leren de Bijbel historisch te lezen, als het eerste deel van de weg die God met zijn volk door de geschiedenis gegaan is. Op die weg heeft Hij ons in zijn Woord beslissende dingen over ons menselijke bestaan gezegd, maar die zijn hier en daar gekleed in een gewaad dat het onze niet meer is en ook niet hoeft te zijn. Je kunt de Schrift, vooral wat haar voorschriftenkant of haar moraal betreft, niet in haar geheel overplanten naar deze tijd. Dat is een last die te zwaar is om te dragen en bovendien een dwaasheid. Da Costa verzette zich destijds tegen de afschaffing van de slavernij. Dat was van de goede man een biblicisme. Hij had gelijk, de Bijbel verordent nergens die afschaffing. Wie in die tijd gevraagd had: waar zegt de Here God dat we aan die slavernij een einde moeten maken?, kreeg uit de Bijbel geen duidelijk antwoord. Ook bij het historisch

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

lezen van de Bijbel kwam je niet verder dan een suggestie in die richting. Da Costa zag er dan ook aan voorbij dat het met de slavernij gegaan was als met zoveel 'dingen die door het gebruik teloor gaan' (Col. 2 : 22). De samenleving als heerschappij maakte gaandeweg plaats voor de maatschappij en daarin paste de slavernij niet meer. Da Costa had dus moeten doen wat hij van de Bijbel zeker had kunnen leren, namelijk: letten op de tijd waarin je leeft.

Mijn commentaar: *Met dit eerste fragment van De Jongs opmerkingen in deze tweede ronde van onze discussie heb ik niet veel moeite. Natuurlijk ben ik ook tegen slavernij. Maar wij kunnen dat gemakkelijk zeggen, omdat de Schrift nergens slavernij gebiedt. In sommige gevallen is volgens de Bijbel de vrijlating van slaven goed of zelfs geboden (Ex, 21,2vv.26v; Lev. 25,53; Deut. 23,17). Het feit dat Israël zelf uit het slavenhuis Egypte bevrijd is, laat alleen daarom al niet toe dat het z'n slaven afbeult. En nergens kom ik in de Bijbel een filosoof als Aristoteles tegen, die beweerde dat er wel slaven moeten zijn, wil het spinnewiel blijven draaien.*

Met De Jong ben ik van mening dat we niet alleen rekening moeten houden met heilshistorische veranderingen (overgang van het Oude naar het Nieuwe Testament), maar ook met historische, die tot in onze tijd toe ons verplichten anders te handelen dan ons voorgelacht het deed.

Alleen vind ik wel dat De Jong wat gemakkelijk Vincentius van Lerinum bijvalt. Wat houdt het in: 'dat wat overal en altijd en door allen geloofd is'? We krijgen er in het volgende fragment van De Jongs verhaal al mee te maken!

De vrouw en het filter van de wijsheid

De Jong: Dat moet toch ook als het over de plaats van de vrouw gaat? Je kunt toch niet, terwijl de vrouw op alle gebieden van de samenleving een volwaardige plaats inneemt, doen alsof we nog in de tijd van Paulus leven? Professor Douma brengt hier het Paulinische voorschrift uit I Korintiërs 14 : 34 : 'Dat de vrouw zwijge in de gemeente', bij ter sprake. Inderdaad ben ik van mening, denkend aan Galaten 3 : 28: 'In Christus is noch mannelijk noch vrouwelijk', dat we ons door dit woord niet hoeven te laten weerhouden de zusters in het kerkelijke ambt te ontvangen. Douma brengt hier tegenin dat gelijkheid voor Christus (die de apostel inderdaad leert) niet betekent gelijkheid in taakverdeling. Ik ken het argument maar vind het spitsvondig. Als man en vrouw in Christus gelijk zijn heeft dat, zeker op de duur, gevolgen voor hun plaats in de gemeente. Maar zegt daarom dit apostolische voorschrift voor ons nu niets meer? Dat is niet wat ik beweer. Ik heb betoogd dat zulke voorschriften door het filter van de wijsheid heen moeten. Wat zou hier dan de wijsheid kunnen zijn? M.i. dit dat de vrouw als vrouw, met de typisch vrouwelijke eigenschappen die haar eigen zijn, haar bijdrage aan het gemeentelijk leven zal geven. Het is mijn ervaring dat het een weldaad is wanneer er in de kerkenraad ook vrouwen zitten. De man is sterker in zaken, de vrouw in personen. De man is de bedenker van het beleid wat wel eens zakelijk-te zakelijk kan overkomen, de vrouw is meer bij de uitvoering betrokken en op de menselijke maatvoering bedacht. Het verschil maken tussen mannen en vrouwen nemen we dus van Paulus over, maar we geven daar een meer eigentijdse invulling aan, met trouwens wel een rest van blijvende volg- of rangorde. Dat Paulus het zwijg-voorschrift aan de gemeente oplegde, is zonder meer begrijpelijk. Op het zendingsveld doen we dat nog. Maar de vraag is dus of dit blijvend moet zijn. Bij ons is het te lang gebleven. Of neem een ander voorbeeld waarbij we binnen de Bijbel zelf kunnen blijven: Mozes schreef ten aanzien van de gecasteerden nog voor dat deze gemutileerden niet in de gemeente des HEREN mochten komen (Dtn. 23 : 1), terwijl de ballingschapsprofeet een heel ander geluid laat horen en hun een blijvende toekomst in dat zelfde huis des HEREN belooft (Jes. 56 : 3-5). Je ziet aan dit voorbeeld dat er in de Bijbel zelf al een ontwikkeling gaande is die weet af te stoten wat achterhaald is. Petrus verklaart op het Apostelconvent in Jeruzalem de Mozaïsche wetgeving tot een juk dat te zwaar was om te dragen (Hand. 15 : 10). Daarbij heeft hij natuurlijk niet aan alles gedacht dat door Mozes voorgeschreven was, maar speciaal aan die dingen die onnodig knellend waren geworden, zoals de spijswetten. Aan zulke gegevens uit Bijbel (en traditie) mogen wij analogieën ontlenen die ons kunnen helpen de Bijbel volwassen te gebruiken. Het is daarbij zeker waar dat we niet voor elke situatie een tekst kunnen vinden. Maar dat hoeft ook niet, het leven zelf wijst ons hier de weg.

Mijn commentaar: *Hier heb ik al wat anders te zeggen dan na het eerste fragment van De Jong. Paulus zegt maar niet losjesweg iets over de andere positie van de vrouw in de kerk dan die van de man. Hij verbiedt de vrouw te spreken in de gemeente. Hij vindt dat hij hier God na spreekt (1 Kor. 14,36v). 'Is het woord van God bij u begonnen, of heeft het alleen u bereikt?', zegt hij tegen christenen, die het blijkbaar*

meer met een standpunt à

De Jong dan met hem eens waren. Dat lijkt me daarom een geheel andere discussie te worden dan die over de slavernij. En als Vincentius van Lerinum hier aan het woord zou komen, dan vrees ik dat hij De Jong ook niet bij zou vallen. Want het 'oude' standpunt van Paulus heeft het in de kerken negentien eeuwen uitgehouden, werd 'overal en altijd en door allen' aanvaard. De rooms-katholieke kerk weet zelfs tot op dit moment nog niet van wijken.

Het argument dat Paulus in Gal.3,28 toch eigenlijk de poort al zou openzetten naar gelijke taken van man en vrouw in de kerk, is heel zwak. Menen we nu werkelijk dat Paulus, die zowel de eerste brief aan de Korinthiërs als de brief aan de Galaten geschreven heeft, zich heeft tegengesproken, zonder dat hij zich daarvan bewust zou zijn? Was hij het niet, die voor zijn opvattingen over man en vrouw terugging tot de schepping: de man is niet uit de vrouw, maar de vrouw uit de man (1 Cor. 11,9)? Adam is eerst geschapen, daarna Eva (1 Cor. 11). Daarom heeft de vrouw een andere positie in de gemeente (2 Tim. 2,11vv). Genoeg gegevens, lijkt mij, om Paulus in Gal. 3,28 eigenlijk iets anders te laten zeggen dan hij bedoeld heeft. Ik herhaal: gelijkheid voor Christus is wat anders dan gelijkheid voor man en vrouw in allerlei ambten.

Nu kan De Jong het daarmee oneens zijn, maar dat zegt hij dan niet op gezag van de Bijbel, maar in mijn ogen op grond van zijn heel vrije omgang met de Bijbel. De vraag is niet of ik er niet in kan komen wat De Jong schrijft. De vraag is of ik hem of Paulus moet volgen. Ik begrijp het allemaal prima wat De Jong wil zeggen. Maar er zijn zoveel dingen die ik begrijp en waarin ik een ander toch niet wil volgen, omdat ik mij gebonden heb aan het getuigenis van de Schriften. Durf te geloven, heb ik al eerder tegen De Jong gezegd. Ik durf het aan, ook als jan en alleman, inclusief De Jong, in de kerk je op dit punt van de taakvervulling van man en vrouw in de kerk voor ouderwets uitmaakt.

Voor allerlei zaken heb ik een antwoord dat mij niet van De Jong verwijderd. Het voorbeeld van de gecastreerde, die geen toegang tot de gemeente van Jahwe had in de oudtestamentische bedeling, heb ik nog nooit horen noemen als een probleem waar een gereformeerde belijder, als hij nog 'ouderwets' is, mee zou zitten. Het verbod om als gecastreerde een plaats in de gemeente van Jahwe te hebben, kan ik in het licht van het Oude Testament evengoed begrijpen als het opnemen van de gecastreerde ambtenaar van de koningin van Ethiopië in Hand. 8. Maar met betrekking tot de vrouw in het ambt leg ik mij neer bij het voor mij duidelijk getuigenis in het Nieuwe Testament. Ik heb ook zoveel vertrouwen in de wijsheid van Paulus en van de kerk, die bijna tweeduizend jaar bijna overal in zijn spoor is gebleven, dat ik er geen ander filter voor nodig heb om tot mijn conclusie te komen.

Homoseksualiteit en de ergernis van het evangelie

De Jong: Zo vind ik ook dat het uit de tijd is het verschijnsel van de homoseksualiteit uitsluitend te benaderen vanuit de smerlapperij zoals die in Romeinen 1 beschreven wordt. Dat kon nog met een zeker recht, toen die seksuele geaardheid een min of meer verborgen bestaan leidde, waardoor de samenleving uit onkunde alles op dat gebied over één kam schoor, maar dat kan niet meer in een tijd die op de individuele ontwikkeling van de mens nadruk is gaan leggen, waardoor ieders geaardheid binnen de grenzen van het betamelijke recht heeft op erkenning. En werpt men dan tegen dat Mozes in zijn wetten het homoseksuele verkeer dan toch maar categorisch verbiedt (in bijvoorbeeld Leviticus 18 en 20), dan wijs ik erop dat je het in meer jongere culturen aantreft dat de voortplanting zo hoog in aanzien staat dat elk ander gebruik van de seksualiteit wordt afgekeurd. Zo ligt het denk ik in het Oude Testament, dat in z'n geheel wel als een boek der geboorten te typeren is. Ik kijk dus bij dit verbod met een historisch oog naar Mozes. En laat nu niemand mij in de consequentie dringen dat in onze tijd dus (het gevaarlijke dus!) élk ander gebruik van de seksualiteit geoorloofd zou zijn, tot incest en bestialiteit toe die in die hoofdstukken uit Leviticus ook genoemd worden. Dat zou zeker een consequentie zijn die 'zum Teufel führt'. Niet elk gedrag waarbij wij oudere wetten achter ons laten is goed. Er zijn behalve Leviticus 18 en 20 genoeg argumenten, ook wel buitenbijbelse, om tegen zulke schandelikheden nee te blijven zeggen. Natuurlijk ken ik het verweer dat ik op deze manier de Bijbelteksten net zo lang masseer totdat ze ophouden te zeggen wat mij niet gelegen komt. Het verwijt dus dat ik het aanstootgevende van de Bijbel wegneem. Credere aude, 'durf te geloven', houdt Professor Douma mij voor en hij bedoelt daarmee te zeggen dat wij de verachting van de wereld voor de eigenaardigheden van ons geloof moeten durven trotseren, 'durf tegen de wereld in geloven alles wat God gezegd heeft'. Dat ben ik met hem eens, ik laat me deze waarschuwing echt wel geven. Maar toch deze vraag: wat is je alternatief? Niemand neemt toch de voorschriftenkant van de Bijbel van a tot z serieus, in die zin dat ze in praktijk moet worden gebracht? Denk bijvoorbeeld aan de polygamie. Daarom zeg ik: leg de ergernis van het evangelie daar waar ze behoort te liggen, bij het liefdegebod: 'Alles wat gij wilt dat de

mensen u doen, doet gij hun evenzo, want dat is waar het in de wet en de profeten om draait' (Matt. 7 : 12) en: 'Gij geeft tienden van munt, dille en komijn en gij hebt het gewichtigste van de wet verwaarloosd: het oordeel (het oordeel des ondersheids zal bedoeld zijn) en de barmhartigheid en de trouw' (Matt. 23 : 23). Als we ons hieraan houden dan zullen we echt van de wereld verschillen (behoorlijk verschillen, wel te verstaan!) en kan ons geen aanpassing verweten worden. En de wijsheid van de liefde, van het oordeel, van de barmhartigheid en van de trouw zal er dan over beslissen hoe terecht het is om ter verbod van het homoseksueel samenwonen van fatsoenlijke mensen aan te komen met Bijbelplaatsen als Romeinen 1 en I Korintiërs 6 die het hebben over schandelijke lusten en over knapenschenders en schandjongens. Het is met name deze absurditeit die mij aan het zoeken heeft gezet naar een hermeneutiek die zulke teksten hun historische plaats kan aanwijzen. Ik vond die uitlegtheorie in de Bijbel als weg.

Mijn commentaar: *We komen na de slavernij en de vrouw in het ambt bij het derde onderwerp; is een homoseksuele relatie geoorloofd? Ik vind het allereerst een vertekening van zaken als De Jong suggereert dat men uitsluitend vanuit de smeerlapperij waar Rom. 1 het over heeft, homoseksualiteit zou veroordelen. Romeinen 1 doet trouwens al meer, want het hoofdstuk spreekt ook over een tegennatuurlijk handelen. Dat 'contra naturam' heb ik altijd verbonden aan de schepping van de mens als man en vrouw. Het huwelijk met z'n seksuele omgang is een zaak van man en vrouw. Daarom kan een man geen gemeenschap hebben met iemand van het mannelijk geslacht, zoals men gemeenschap heeft met een vrouw (Lev. 18,22; 20,13). Men moet zich daarmee niet inlaten, want zo hebben de volken zich verontreinigd die Jahwe voor de Israëliet heeft uitgedreven (Lev. 18,24).*

Ik heb bij meer dan één gelegenheid vroeger uiteengezet dat we in de Leviticus-teksten met zonden te maken hebben die niet alleen binnen de cultus, maar ook daarbuiten in het 'gewone' leven ongeoorloofd zijn. Ik heb nooit en te nimmer tegenover de homofiele broeders en lesbische zusters, die mij in mijn Kamper tijd wilden spreken over hun nood, de spiegel van Gen. 19, Rechters 19 of Romeinen 1 voorgehouden. Ik heb wel gezegd - en ik houd dat tot vandaag overeind - dat God het huwelijk en niet de homoseksuele verbinding wil. De navolging van Christus vraagt wat anders, zoals ook veel heteroseksuelen in andere omstandigheden, maar voor dezelfde wet van God geplaatst, in hun leven ervaren.

Niet de smeerlapperij van Sodombewoners en van liederlijke Romeinen, maar de wet van God en de navolging van Christus heb ik voor ogen gehad, zo vaak ik met de nood van broeders en zusters en de daaraan verbonden seksuele moeiten te maken kreeg. Altijd, werkelijk altijd, bedacht ik voor mijzelf: jij hebt gemakkelijk praten als gelukkig getrouwde man. Maar tegelijk besepte ik dat ik als dienaar van het evangelie met de boodschap van de Bijbel moest komen. In alle eerlijkheid gezegd, ook hier begrijp ik De Jong heel goed. Ik heb in deze en andere kwesties ook mijn twijfels gehad, maar toch heb ik de verleiding weerstaan mijn wijsheid boven die van Gods woord te verkiezen. Ik heb geen alternatief.

Geen selectie van de Bijbel tot een dun boekje

De Jong: Ik had mij tegenover Douma beroepen op het sapere aude (durf je verstand te gebruiken) van Emanuel Kant. Daar stelt Douma het credere aude (durf te geloven) dus tegenover. Hier dreigen we langs elkaar heen te praten, omdat onze blikrichtingen verschillen. Douma bedoelt dat wij in ons geloof de wereld moeten durven weerspreken. Nog eens, dat ben ik met hem eens. Wij zitten met de wereld van het ongelof bepaald niet op één stoel. Met de moed om te geloven confronteren we ons dus met de wereld. Maar met de moed om ons verstand te gebruiken bedoel ik dat we ook kritisch moeten durven zijn naar wat in de Schrift van voorbijgaande aard is. Dat is iets heel anders. Dat vraagt behalve om moed ook om inzicht, 'om te onderscheiden waarop het aankomt' (Filipp. 1 : 10). We kunnen dan ook niet met Kant en de Verlichting meegaan, als die zich kritisch opstellen tegenover de kern van ons geloof. 'Ja, maar wat is dan toch de kern van ons geloof?', zou iemand ongeduldig kunnen vragen, 'De een zegt toch dit en de ander dat?' Het antwoord kan klaar en duidelijk zijn: dat weet de kerk sinds lang, het zijn de twaalf artikelen van ons algemeen ongetwijfeld christelijk geloof. Dat Credo kan als meetlat dienen. Ook in de Schrift zelf zie je al dat er tendensen zijn naar het centrale. Er zijn duidelijk hoogteverschillen. Neem het bekende Micha 6 : 8: De Here God vraagt niets anders dan 'recht te doen, getrouwheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God'. Dat was de reden dat ik in mijn brochure nogal nadruk gegeven heb aan het feit dat van de Tien Geboden zo bij herhaling gezegd wordt dat die van God zelf afkomstig zijn, met Gods eigen vinger geschreven. Dat wordt wel negen keer gezegd. Daartegenover stelde ik een beetje speels het andere, veel minder nadrukkelijke feit dat Mozes ergens de opdracht krijgt de voorschriften van God in de natte kalk te

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

schrijven (Dtn. 27 : 2). Ik stelde tegenover elkaar, als meer en minder duurzaam: de in steen gegraveerde Tien Geboden en de in minder blijvend geschrift geschreven verordeningen. Ik bracht daarmee een nuance aan in het hanteren van de Bijbel. Een nuance die ik in de Bijbel zelf meende gewaar te worden. Wat is daar eigenlijk tegen? Diende mijn nuance soms om de Bijbel door selectie tot een dun boekje te reduceren (woorden die Douma gebruikt om mijn standpunt weer te geven)? Zeker niet! Niet reduceren en niet selecteren, we lezen de hele Schrift, maar het moet wel alles door de wijsheid heen. Douma wil me in de consequentie dwingen dat ik òf alles wat er staat laat gelden of dat ik uit ontrouw aan de Schrift door selectie laat vallen wat ik niet kan gebruiken. Maar er is ook nog zo iets als je door het geschrevene laten beïnvloeden, ook zonder dat je voor je gedrag overneemt wat er staat. Eigenlijk moet dat bij zeer veel van wat we in het Oude Testament tegenkomen, maar ook in het Nieuwe Testament ontkomen we er niet aan. Ik geef een voorbeeld uit het Oude Testament maar dat net zo goed in het Nieuwe had kunnen staan. We lezen in Psalm 123: 2: 'Zie, gelijk de ogen der knechten zijn op de hand van hun heren, gelijk de ogen der dienstmaagd zijn op de hand van haar gebiedster, zo zijn onze ogen op de HERE onze God, totdat Hij ons genadig zij'. Wij zijn ver af komen te staan van de diep in de Schrift verankerde vergelijkingen die de psalm gebruikt. Daarvan kunnen we rustig zeggen: dat was toen en dat was daar. Was de psalm in onze dagen ontstaan dan zou het beeld van de hond met zijn baas sprekender zijn geweest. Betekent dit nu dat we op moeten houden die psalm in de gemeente te zingen? Dat we hem moeten reduceren of weg selecteren? Helemaal niet! Wij zingen de psalmen in de gemeenschap van heel Gods volk door alle tijden heen. En wat is dan die beïnvloeding? Wel, het is voor ons modernen een zeer goede oefening ons te verplaatsen in hoe de ouden in hun voorstelling de afstand tussen hemel en aarde, tussen God en de mensen, maten. Ze deden dat met behulp van de verticaal die zo duidelijk hun leven beheerste. Die verticale structuur van de samenleving, de samenleving als heerschappij, ontbreekt ons nu veelszins. Die vliegtuigtrap tussen platform en cabine (om zo te zeggen) is weggereden en dat kunnen wij echt wel eens als een nadeel en een gemis ervaren. Maar als iemand zou zeggen: eigenlijk zou het ook nu nog zo moeten als in de psalm (eigenlijk, want ook de meest traditionelen onder ons zouden zo'n ideaal niet meer kunnen verwezenlijken), dan moeten we hem teleurstellen en tegelijk troosten dat daar voor ons weer het voordeel van andere hulpmiddelen tegenover staat. Dus ook al volgen wij de psalm in zijn voorstelling niet meer, dan nog blijft hij ons herinneren aan de grote afstand tussen de Hoogheilig en ons.

Mijn commentaar: *Er is niets op tegen om over concentratie van de Bijbelse boodschap te spreken, als we bv. aan het grote gebod van de liefde denken. Ik breng ook geen kritiek uit als De Jong de Tien Geboden wil onderscheiden van wat er aan een veelvoud van geboden aan Israël werd voorgehouden na de afkondiging van de Tien Geboden. Ik word echter wantrouwend zodra iemand, al is het nog zo speels bedoeld, van die geboden vervolgens gaat zeggen dat ze op een lager niveau liggen en slechts in natte kalk geschreven werden. Van dat laatste heb ik al gezegd dat De Jong hier geen exegetische bedrijft. Hij laat dat ook wel blijken door dit nu een speelse manier van zeggen te noemen. Die natte kalk is allang verdwenen, evenals trouwens de twee stenen tafels. Maar alles staat voor ons nu in de wet en de profeten afgedrukt, precies zoals de Tien Geboden in Exodus 20 en Deuteronomium 5. Van tal van geboden (trouwens tot in de Tien Geboden toe, als het over de sabbat gaat), ben ik met De Jong van mening dat ze ons óf in het geheel niet meer óf in bepaalde opzichten niet langer binden, als we over ons christelijk handelen nadenken. We zeggen dat we met de ook voor mij dierbare tekst van Paulus moeten 'onderscheiden waarop het aankomt' (Filipp. 1 : 10). Maar ik volg diezelfde Paulus als hij onderscheid maakt tussen het optreden van de man en de vrouw in de gemeente, omdat hij ervan overtuigd is dat dit berust op het woord van God. En met de kwestie van de homoseksuele levenswijze is het niet anders. Mijn discussie met De Jong gaat niet over theoretische aangelegenheden, maar over heel praktische zaken in het christelijk leven. En dan begin ik in beide genoemde zaken niet over 'hoogteverschillen', alsof ik ten aanzien van de vrouw in het ambt of het homoseksueel samenleven niet (meer) met uitdrukkelijke woorden van God te maken heb. Wat De Jong over het lezen van Ps. 123 schrijft, lijken mij peanuts vergeleken met de twee genoemde hete hangijzers waarover wij het beiden hebben. Gezagsrelaties zagen er vroeger anders uit dan nu. Zeker, maar gezag is er nu nog net zo goed als vroeger. Een ambtenaar heeft strikt uit te voeren wat hij opgedragen krijgt, ook al kijkt hij anders naar de ogen van zijn chef dan de slavin van vroeger naar haar meesteres. Wie in de praktijk dingen wegstreept die in de Heilige Schrift ons als woord van God worden voorgehouden, moet niet verbaasd opkijken als ik vind dat zijn Bijbel dunner wordt. De Jong heeft heel mooie dingen over tal van Bijbelse passages geschreven. Ik herken hem nog best als een theoloog die in de gereformeerde wereld verkeert. Maar hij is tegelijk iemand die op een weg terecht is gekomen tussen vrijzinnigheid en rechtzinnigheid in. In die positie van 'durf te weten' neemt hij beslissingen die voor mij tegen het woord van*

God ingaan. Ik zeg daar tegenin: 'durf te geloven'. Bang om te weten ben ik niet. Bang om van de weg van de Bijbel af te wijken ben ik wel. De weg die De Jong wil gaan, is zijn weg en naar mijn overtuiging niet die van de Bijbel.

Halfslachtingheid? De tussenweg van art. 25 NGB

De Jong: Ik ben dan ook niet onder de indruk van het verwijt van halfslachtingheid dat Douma mij maakt. Hij vindt dat ik met mijn royale vrijheid niet opgewassen ben tegen de druk van de teksten. Dit is de passage uit mijn brochure waar Douma over valt: 'Zo hebben de Bijbelse bepalingen betreffende homoseksualiteit mij er altijd van weerhouden om homoseksualiteit als iets volstrekt normaal te zien, vergelijkbaar met het verschil tussen bruine en blauwe ogen of tussen links- en rechtshandigheid. Het gaat verder en wel terdege om een diepingrijpend afwijkend gedrag. Daar zijn trouwens alle oudere culturen het over eens. Bij de vraag of homoseksualiteit een deviant of een variant is, kies ik voor het eerste'. Hier blijkt het inconsequente van mijn standpunt, zegt Douma. Hier blijkt dat ik toch meer nodig heb om met het verschijnsel van de homoseksualiteit klaar te komen dan enkel de Tien Geboden en het liefdegebod, zoals ik beweerde. Maar het is hier weer hetzelfde als eerder. Ik moet òf alles laten gelden wat de Bijbel voorschrijvend zegt òf ik ga eigenmachtig te werk in het laten vallen van wat ik niet kan gebruiken. Is er geen tussenweg? Ik denk aan wat we lezen in artikel 25 van de NGB. Nadat gezegd is dat de ceremoniële wet van Mozes een einde genomen heeft gaat het zo verder: 'Intussen gebruiken wij nog de getuigenissen, genomen uit de wet en de profeten, om ons in het evangelie te bevestigen, en ook om ons leven te reguleren, in alle eerbaarheid, tot Gods eer, volgens zijn wil'. Ik weet wel dat dit niet helemaal over hetzelfde gaat als waar we het nu over hebben, maar Ik ontleen hieraan toch dit dat het mogelijk is naar een Bijbels gebod te luisteren en er lering uit te trekken zonder het op te volgen. Dit gaat ver. Er valt zelfs lering te trekken uit het feit dat de Here God zich destijds aan de polygamie heeft aangepast. Dat kan namelijk helpen tegen een overromantisering van het huwelijk.

Mijn commentaar: Met wat De Jong hier zegt, ben ik het natuurlijk verregaand eens. Maar ik blijf graag bij de les waarover wij het in onze discussie hebben. Nergens vestig ik de indruk dat De Jong alles moet slikken wat de Bijbel vanaf Genesis tot aan het eind van Openbaring voorschrijft. Wij moeten onderscheiden tussen wat vroeger werd voorgeschreven en ons nu niet meer wordt opgelegd. Maar om het weer toe te spitsen op de onderwerpen die ons hier hebben beziggehouden: ik ontken dat De Jong ontslagen is van wat Paulus over het ambt in de kerk en over homoseksualiteit gezegd heeft. Als het over de vrouw in het ambt gaat, of over de homoseksuele relatie, dan hebben in mijn ogen beide kwesties niets te maken met wat art. 25 NGB terecht betoogt over de veroudering van tal van oudtestamentische voorschriften. Om ons op Paulus te blijven concentreren: heeft hij tot onze lering het woord van God na gesproken in de beide kwesties die ons bezig houden, of gold wat hij schreef alleen voor oude tijden, die wij eindelijk eens moeten verlaten in onze mondigheid, waarin wijzelf 'de weg' wel kunnen uitstippelen?

Nog eens: met wijsheid en onderscheiding de Bijbel lezen

De Jong: Zo wil ik ook zeker luisteren naar wat Mozes en Paulus over het vraagstuk van de homoseksualiteit zeggen en te laten wegen wat zij ervan vonden, maar ik heb eigentijdse redenen om in deze toch voor een eigen benadering te kiezen. Daarover heb ik me ook verantwoord: de ontwikkeling van de individualiteit (zie boven en ook in de brochure). Ook bij mijn these dat het voor de homoseksuele mens beter kan blijven bij een samenlevingscontract in plaats van een huwelijk gaf ik een argument (door Douma niet genoemd) dat de polariteit die het huwelijk geschikt maakt als een beeld van Christus en zijn gemeente, daarvoor bij hen te zeer ontbreekt. Ook dit is een argument dat niet rechtstreeks uit de Bijbel komt, je vindt het bij Paulus niet, maar het is vrucht van een wijs (hoop ik) nadenken. De homoseksuele relatie valt volgens mij meer onder de rubriek van de vriendschap dan onder die van het huwelijk. Dat met wijsheid en onderscheiding lezen van de Bijbel valt bij Douma teveel weg, is mijn indruk. Voor mij valt dat onder het sapere aude, 'durf je verstand te gebruiken', van Kant. Er is alle reden om alle besproken teksten te blijven lezen. Ook die over de homoseksualiteit. Maar op gegeven moment zegt een profeet: 'dat kunnen we niet langer volhouden, dat weren van de eunuchen uit de gemeente', en zegt een apostel Petrus: 'dat kunnen we niet langer volhouden, dat opleggen van de Mozaïsche wetten aan de mensen', en zegt een William Wilberforce: dat kunnen wij niet langer volhouden, de ene mens slaaf van de andere mens te laten zijn, en zegt een kerkenraad: 'dat kunnen we niet langer volhouden, dat we de gemeente de inbreng van de zusters in het ambt onthouden', en zegt

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

een wijkouderling: 'dat kunnen we niet langer volhouden dat we fatsoenlijk levende homoparen in hun samenwonen bemoeilijken en uit het ambt weren'. Maar het eigene van de wijsheid is dan dat ze niet arrogant gaat oordelen over wat vroeger ongepast werd gevonden, maar dat ze zal zoeken naar wat daarvan behouden kan blijven. Ook daarin zal de christelijke gemeente zich dan van de wereld onderscheiden. Op deze manier zie ik met Douma wel iets in de Bijbel als wachter. Niet elk gebruik van de vrijheid is goed. Op het punt trouwens van de afschaffing van de slavernij en het gebruik van de Bijbel daarbij naderen Douma en ik elkaar zeer dicht. Maar zou ik op mijn standpunt nu heus niet mogen zeggen dat homoseksualiteit een deviant is? Een niet door de Schepper bedoeld zo-zijn? Zou ik daarvoor niet kunnen wijzen op het leed van de kinderloosheid en op het verdriet om de ouders die niet verblijd kunnen worden met kleinkinderen? Of op de seksuele labiliteit waardoor betrokkenen gemakkelijk van partner verwisselen? Het gaat er toch niet om de homoseksualiteit te verheerlijken? Elk triomfalisme is mij verre en ik gruw van de slogan 'liever lesbisch' die ik in Amsterdam eens op een schutting zag staan. Alsof wij zomaar zouden kunnen of mogen kiezen! Die triomfale begroeting van de homoseksualiteit is toch wel echt iets van de Amsterdamse grachtengordel. Daar zal de christenhomoseksueel zich niet in herkennen. Ik weet wel, de uitbundigheid van de Roze Zaterdag is deels te verklaren uit het feit dat homoseksualiteit lange eeuwen een taboe is geweest en dat op die tijd nu in een soort bevrijdingsroes teruggekeken wordt. Er hard over oordelen zal ik dus niet. Maar ik zeg wel dat dit vertoon aan exhibitionisme grenst en dat we ons daar als christenen verre van dienen te houden. Een bescheiden beleving van de homoseksualiteit, dat is wat ik van die Bijbelse voorschriften overhoud.

Ds. H. de Jong
Zeist, 19 november 2010.

Mijn commentaar: *Als De Jong homoseksualiteit een deviant noemt – dus een afwijking van de normale weg, mag ik vragen waarom die afwijkende weg dan toch te bewandelen valt. De Jong schrijft een boekje over 'de weg' die voor christenen begaanbaar is, met de Bijbel in de hand. Ik denk over de weg van de homofiel geheel anders, ook al 'durf ik te weten' en begrijp ik waarom anno Domini 2010 zelfs een gereformeerd predikant de deur zo wijd open zet voor de homoseksueel. Open voor alle ambten in de kerk. Iets wat volstrekt niet valt onder wat in de lijn van Vincentius van Lerinum binnen de kerk aanvaard werd. Dat De Jong de homofiele structuur en het homoseksuele gedrag niet verheerlijkt en dat zijn opvattingen de toets van het COC slechts gedeeltelijk kunnen doorstaan, is allemaal waar. Maar helaas is even waar dat wij volgens hem vandaag de homoseksueel in de kerkenraadsbank en op de preekstoel behoren te aanvaarden. En, zo is mijn conclusie, dat volgens De Jong de Schrift als wachter op Sions muren haar stem daartegen niet verheft.*

Ds. De Jong heeft zich ingespannen mij van antwoord te dienen, nadat ik mijn mening over zijn brochure De weg had gegeven. Ik dank hem daarvoor. Zijn standpunt is duidelijk, dat van mij ook. Ondanks alle vriendelijkheid over en weer, doet het mij leed dat wij zo ver van elkaar afstaan. Het viel mee met elkaar te discussiëren, waarschijnlijk omdat we beiden niet gehypnotiseerd worden door de opvatting, dat we onze eenheid en niet onze tegenstellingen behoren te demonstreren. Mogelijk zetten we het gesprek mondeling voort.